

't Lemels Arfgoed

OPGERICHT 17 APRIL 1997

Jaargang 10, Nummer 2/20

December 2007

10 jaar

't Arfnieuws

Donateuravond

De jaarlijkse donateuravond werd dit jaar gehouden op 31 oktober in de Schakel. Op deze avond, waar vele belangstellenden op af waren gekomen, vertelde de heer Wim van de Weg- veearts in ruste- over zijn belevenissen op het platteland. Aan de hand van oude- en soms ook verouderde- voorwerpen en gereedschappen vertelde hij op bijzonder onderhoudende manier over voorvallen die hij had meege- maakt bij de boeren onder Kampen. Een soort dokter Vlimmen dus, die zich zelfs de namen wist te herinneren van de boeren bij de verschillende gebeurtenissen.

Na het referaat van Wim van de Weg heeft onze donateur Geert Bakker uit Den Haag nog een korte toelichting gegeven op de wandelroute Zwolle-Oldenzaal-Ruurlo (de 3^e Bondswandelroute uit 1916).

Geert werkte vroeger bij de A.N.W.B. en houdt zich na zijn pensioen bezig met oude A.N.W.B.-wandelroutes, die hij opnieuw (aangepast) wil gaan uitgeven. Roel Tempert en Marinus Hesselink hebben een deel van bovenstaande route nagelopen en gecontroleerd.

Gezien de verschillende reacties hebben de aanwezigen op deze donateuravond zich zeker niet verveeld.

Contributie

Helaas zijn wij genoodzaakt om de contributie ingaande het komende jaar te verhogen.

De drukkosten en de portokosten stijgen, terwijl de contributie sinds de oprichting tien jaar geleden ongewijzigd is gebleven.

Ingaande 2008 zal de contributie voor de inwoners van Lemele minimaal 6 Euro, en voor donateurs buiten Lemele (de zgn. post-donateurs) minimaal 9 Euro bedragen. Meer mag natuurlijk altijd.

Tijdelijke Opslagruimte

U heeft ongetwijfeld vernomen dat onze penningmeester en zijn vrouw kleiner gaan wonen in Lemele. Dat kleinere bestaat vooral uit de bergruimten, want de grote schuren zijn op het nieuwe adres niet te vinden. Dat brengt onze Stichting in een lastig parket, want bij Dick stond nogal wat van ons machinepark en andere zaken.

Wij zijn dan ook op zoek naar opslagruimte voor o.a. een boerenwagen, een maaier, een hooihark, 2x een hark-keerder, een vorkjes-schudder en ander kleiner materiaal.

Natuurlijk zijn we ook al blij als u één of enkele voorwerpen kunt bergen. Wilt u eens kijken of u nog wat ruimte over heeft en ons bellen als dat zo is? Wij zijn er bijzonder mee geholpen. Het zou toch bijzonder jammer zijn dat we oude spullen als oud-ijzer zouden moeten wegdoen?

Inmiddels is mevrouw Uleman met haar gezin, de nieuwe bewoners van Huusminksteeg 1, bereid om tot en met de zomer van 2008 de grote machines onderdak te geven. Waarvoor onze dank.

Jampotjes

Natuurlijk ook nu weer onze gebruikelijke oproep voor de lege jampotjes. Brengt u ze of belt u even Tel: 331250?

Wastattan?

Helaas hebben wij deze keer geen winnaar. De enkele oplossing die we binnen kregen waren niet juist. Voor gebruik als tegelsnijder moet je wel hele grote tegels hebben. Maar ook wij weten niet wat het is. We drukken het apparaat, wat ongeveer 150 cm lang is nog maar een keer af.

Misschien krijgt u toch nog een idee. Verderop in deze uitgave de nieuwe opgave. De bon voor een heerlijke taart ligt klaar.

Bellen naar:

331729 of
331455

Veehandel Stobbelaar

Evert Jan Stobbelaar- zoon van Jan Hendrik Stobbelaar en Derkje Arnold – wordt geboren op 18 juli 1886.

Hij trouwt op 15 april 1910 met Jennigje Bennink, dochter van Jan Hendrik Bennink en Gerridina Aleida Hallink. Zij gaan wonen aan de Knuvendijk waar Evert Jan een stuk grond (1 ha en 40 ca) heeft gekocht.

Evert Jan verdient de kost met boeren en hij gaat in de bossen werken. Later begint hij op kleine schaal met de handel in vee.

Zij krijgen vier kinderen: Anne , Diene, Jan Hendrik en Derk. In 1918 overlijden zowel Derk (op 2-jarige leeftijd) als zijn moeder Jennigje aan de Spaanse griep. Evert Jan blijft met drie kleine kinderen achter. Op 15 oktober 1920 hertrouwt Evert Jan met Evertje Schepers. Zij

Het huis van Evert Jan en Evertje aan de Statumweg

krijgen samen nog drie kinderen: Derk (dec 1920) , Gerrit Hendrik (19 aug. 1925) en Evertje (juni 1928).

Zij verhuizen naar de huidige woning aan de Statumweg, die zij huren van Compagne en die zij in 1943 kopen.

Naast het boeren en de veehandel komt er ook nog een kruidenierswinkel bij.

De winkel is vooral het terrein van Evertje. De veehandel breidt zich langzamerhand steeds verder uit. Eerst is het vooral een kippenhan-

del. Op de transportfiets met rieten mand worden de kippen vervoerd. Door het gekakel op de stille avonden wordt de komst van de handelaar al aangekondigd. Vaak komen de boeren bij Stobbelaar thuis om de kippen af te leveren, want ze weten dat er na de koffie altijd nog wel een borrel volgt.

Daarnaast brengt Wim Dijk de konijnen, hazen en fazanten die hij geschoten heeft. Veel van dat wild wordt verkocht aan de hoteliers in Ommen. Ook wordt er bij Stegeman van Hotel de Lemelerberg bezorgd. Maar eerst worden de dieren een tijdje in de schuur gehangen om “adellijk” te worden. (De Dikke van Dale zegt over adellijk ondermeer: op het punt om tot bederf over te gaan. Het vlees krijgt dan pas de echte wild-smaak!) Langs de muur staan ook de klompen, zodat het kan gebeuren dat de volgende dag het bloed in de klompen staat. Zoon Gerrit Hendrik (Gait) gaat in 1946 als soldaat naar Nederlands-Indië en verblijft daar 3 jaar en 3 maanden. Na terugkomst in Rotterdam

krijgen ze bij het verlaten van de boot een sinaasappel en een pakje sigaretten. Dat is het. Later dat jaar krijgt hij nog, zoals vele Indië-gangers, het “Ereteken voor Orde

Evert Jan en Evertje 45 jaar getrouwd
Staan vlnr: Gerrit Hendrik, Evertje en Dirk
Zittend vlnr: Diene, Anne, Evertje, Evert Jan en Hendrik

en Vrede voor bewezen diensten”.

Gerrit Hendrik gaat na de diensttijd bij zijn vader in de veehandel. Hij haalt diploma's voor “handel in varkens, nuchtere kalveren en runderen” en koopt zijn eerste vrachtwagen van Mans Dekker. Op 29 juni 1955 trouwt Gerrit Hendrik met Antonetta (Anne) Grootenhuis, dochter van Lambertus Grootenhuis uit Raalte. Ze worden getrouwd door de Hr. Wagtendonk, ambtenaar bij de gemeente Ommen, en de

kerkelijke inzegening vindt plaats in Lemele door Ds.Klap. Gait en Anne gaan bij zijn ouders inwonen.

Zij krijgen vier kinderen: Efie (10 juli 1958), Bertus(9 oktober 1960), Gerrit en Anneke .(beiden geboren 1 augustus 1967)

Gaits broer Jan Hendrik rijdt vanaf die tijd op de venterswagen met kruidenierswaren en woont tot zijn overlijden bij hen in.

Nadat vader Evert Jan en moeder Evertje respectievelijk in 1971 en 1972 overlijden, wordt de kruidenierswinkel beëindigd. Naast de boerderij komt de nadruk vooral op de veehandel te liggen.

Gaits broer Derk houdt zich voornamelijk bezig met de koeien op de boerderij, terwijl Gait vooral bij de boeren en op de veemarkt in Zwolle is te vinden. De veetransporten waren en zijn voornamelijk nachtwerk, omdat de dieren 's morgens vroeg op de markt of in het slachthuis aanwezig moeten zijn.

Gait heeft bij zijn werk bijzonder veel hulp gehad van Marten Weelink. Marten is sinds 1952 ruim 40 jaar bij Stobbelaar in dienst geweest. Voor de kinderen Stobbelaar is hij als een tweede vader. Hij is in 1971 met zijn gezin zelfs in een huis op het erf van Stobbelaar ko-

men wonen, omdat hij bijna altijd bij zijn werkgever aan de Statumweg zit. Marten rijdt voornamelijk op de vracht-

Vader Gait en zoon Bertus op de Zwolse veemarkt

wagen om varkens op te ha-

len. Herman KleinHorsman helpt dan vaak bij het laden van de varkens.

Na hun schoolopleiding komen de zoons van Gait: Bertus en Gerrit, ook op het bedrijf werken.

Op 23 mei 1984 trouwt Bertus met Anita Braakman uit Ommen. Zij krijgen twee dochters: Annemieke en Nienke.

Als veel koeien naar de markt in Zwolle moeten worden vervoerd, komt Piet Teunissen en later ook zijn zoon Peter het vervoersteam versterken. Het is lang en hard werken om de koeien op tijd op de markt te krijgen. Op verschillende adressen moeten telkens 1 of 2 koeien bij de boeren worden opgehaald over een uitgestrekt gebied. Dan duurt het wel even voor je de wagen vol hebt.

Dat het werk in de nachtelijke uren op soms onbekend terrein zelfs gevaarlijk kan zijn bemerken Marten en Bertus op een winternacht tijdens het laden van varkens. Marten trapt door een half-vergane putdeksel en staat tot zijn nek toe in de gier. Gelukkig kan Bertus hem er snel uit trekken en hem, gehuld in een oude paardendecken, na een snelle rit thuis voor een uitgebreide douche-beurt afleveren..

Op 17 maart 1995 overlijdt Gait en moeten de beide zoons samen verder, gelukkig omringd door de grote ervaring van moeder Anneke en Marten Weelink.

Het jaar 2001 is van ingrijpend belang geweest voor de veehandel. De uitbraak van varkenspest en mond- en klauwzeer is de oorzaak van het einde van de wekelijkse veemarkt in Zwolle. De veehandel wordt stilgelegd, vervoer van dieren verboden. De firma Stobbelaar beëindigt het houden van melkkoeien. Vanaf nu worden alleen vleeskoeien gehouden. De handel in koeien beperkt zich tot handel tussen boeren onderling, van bedrijven naar het slachthuis en van kalveren naar verzamelcentra, waar de kalveren worden gesorteerd en doorvervoerd naar de vleeskalverenhouders. Voor witvlees wordt alleen melk, en voor rosé-vlees na melk ook mais en bix

*Vlnr: Gerrit, Anneke, Moeder Anneke en Bertus
Eeffje zit op het paard*

gevoerd.

Bij de varkens gaat het om het vervoer van bedrijven naar slachthuis en van opfok naar vleesvarkenshouders. De varkens worden opgehaald op vaste adressen en moeten 's morgens om 5 uur in Meppel in het slachthuis zijn.

Marten Weelink

Op 4 september 2003 overlijdt Marten Weelink en daarmee verliezen moeder Anneke en de jongens Stobbelaar hun grote steun en toeverlaat. Bertus en Gerrit moeten nu volledig op eigen bene staan. Naast het eigen vervoer rijdt Stobbelaar ook varkens-transporten voor de Firma v.d.Linde Fourages in Lemele. Deze transporten worden gereden in een aparte veewagen, die alleen wordt gebruikt voor de varkens van v.d.Linde. Dit om besmetting met ziekten te voorkomen. De Fa. Stobbelaar beschikt daarnaast momenteel over de modernste vorm van varkens-

vervoer. Aan de buitenkant van de wagen is niet te zien wat er wordt vervoerd, behalve aan

de afbeelding. Geen kleppen in de zijwanden, maar aan- en afvoer van lucht via een aantal ingebouwde ventilatoren. De varkens worden in drie lagen vervoerd. Om goed bij de bovenste afdeling te kunnen komen is er zelfs een hefdak aangebracht. De gehele gang van zaken binnen de vrachtauto is computergestuurd.

Hieruit blijkt wel dat de Firma Stobbelaar als veehandelaar met de tijd meegaat en op de toekomst is voorbereid.

Martien Wilts

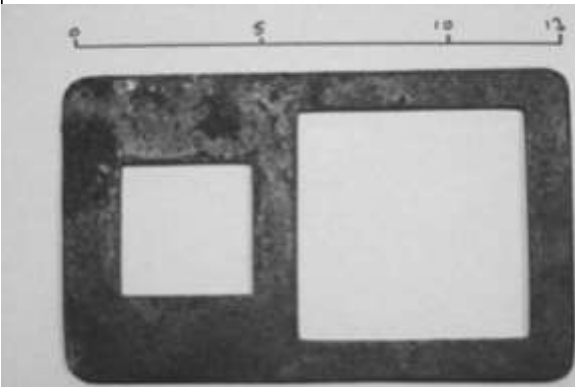

Wastattan?

De nieuwe opgave moet heel eenvoudig zijn. Althans het voorwerp is heel eenvoudig. Een stukje ijzer van 8 x 13 cm. Met twee vierkante openingen er in.

Wie weet wat het is en waar het voor werd gebruikt????

Bij meerdere goede oplossingen beslist het lot. U kunt bellen met: Adri Pouw— tel: 331455, Martien Wilts—tel: 331250 of Dick Vos— tel: 331729 (voor zover wij nog in Nederland zijn)

Erve Vloedgraven

Midden in het rustige Glint staat de verbouwde boerderij van Mina en Albert Warmelink. Samen met hun dochter bewonen ze het rustieke plekje. Mina en Albert zijn beiden op zeer hoge leeftijd (respectievelijk 90 en 92 jaar), maar ze kunnen nog veel vertellen over de oorsprong van erve Vloedgraven. Mina is geboren en getogen in Schanebroek en heeft later samen met Albert haar leven in het Glint doorgebracht.

Op de boerderij Hartkamp – nu is dit het verpleeghuis Hartkamp – in Raalte werd Martina Hartkamp geboren. Ze kreeg verkering met Gerit Willem Vloedgraven, wiens vader een huurboerderij had op Schoonheeten. Zoals het toen gewoonlijk was, werden de stalraampjes geteld en werd er enig bezwaar aangetekend bij deze verkering. Maar het jonge stel trok zich daar niets van aan en zette door. Het stel

Boerderij Hartkamp

vertrok naar Lemele en bouwde achter de Lemelerberg (vanuit Raalte gezien) op de hei een romantisch hutje. Het huisje kwam op de Tip. De Tip is de driehoek waar nu de autogarage staat. Het eerste huisje kwam naast de huidige garage helemaal in de punt. Het huisje was voorzien van heide op het dak. Het was goedkoop en isoleerde goed: 's winters warm en zomers koel! Later bleek dat de grond eigendom

was van Bennink (Kooi-jan) uit Dalmsholte en werd de grond gekocht voor 25 gulden!

Na een tijdje kocht Gerrit Willem, omdat hij een erfenisje had gekregen, een paard en een mooie kast voor het huisje. In het huisje zaten twee bedsteden, een klein voorkamertje (de gutte) en een delle. Gerrit Willem ging als dagloner werken bij boeren, als bosarbeider bij rentmeester Enserink (op de Elerberg) en later als campagnewerker op de Suikerfabriek in Lemelerveld. Ook kon hij goed timmeren en werd daarvoor veel gevraagd. Koers Albert Jan moest zo voor hem een keer spijkers halen bij Coupee, die venter was (nu aannemer Linthorst). Hij dacht: ik zal de grootste maar meebrengen en kwam met 5duimers terug. Helaas was er niet mee te timmeren!

Uit het huwelijk van Gerrit Willem Vloedgraven en Martina Hartkamp werden 5 kinderen geboren:

Tonia, getrouwd met Brinkman (naar Raalte)

Mans, getrouwd met Zwaantje Groten (naar Coevorden)

Gerrit Jan, getrouwd met Gerrigje (naar Dalfsen)

Herman getrouwd met Dina (naar Vroomshoop) en als laatste

Jan, geboren 1-3-1892, getrouwd met Everdina Bouwhuis (geb 17-03-1896) (naar Lemele)

Zoon Jan Vloedgraven ging als 10-jarig jongetje mee naar de Suikerfabriek in Lemelerveld. Eerst werd hij helper bij het verwerken van de suikerbieten. Jan moest met de voeten de suikerbieten fijn stampen zodat er stroop van gemaakt kon worden. Logisch dat hij later nooit meer stroop lustte! Later kwam hij in de stoomkamer. In de stoomblekerij stond een groot vliegwiel met een doorsnee van 24 meter. Hier bleek al het technisch vernuft van Jan, want hij kreeg het onderhoud. Tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914) ging hij onder dienst en lag hij in de vesting Naarden-Bussum. In 1917 (hij was nog dienstplichtig) trouwde hij met Everdina Bouwhuis en het jonge paar trok in bij Bouwhuis (bijnaam de Poppe). In 1919 werd Jan ontslagen uit militaire dienst en het "bewijs van vervulde dienst" getuigt daar nog van. Tijdelijk heeft het jonge stel gewoond in Lemelerveld (achter Geissler), waar een kazerne stond voor Belgische vluchtelingen uit de Eerste Wereldoorlog.

In september 1924 vertrok het paar naar Lemele en huurde het de helft van de oude school (vroegere openbare school) van aannemers Seigers en Van der Linde (waar nu Rene van der Linde woont). De buurman was toen Lantinga, die voor de Heidemij op de berg werkte. In oktober 1927 verhuisde het paar naar D 86 (nu Glintweg 3). Jan en

Jan Vloedgraven als soldaat

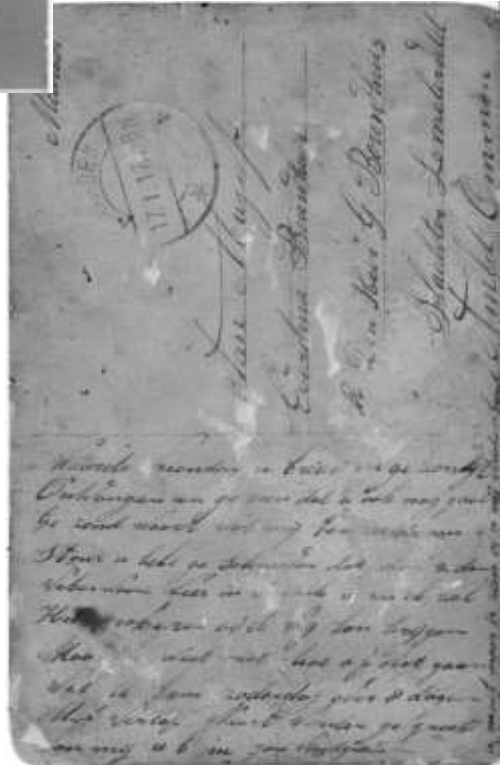
den voor Klaver. Hij vond dit geen leuk werk en solliciteer-

de bij de Nederlandsche Stoombleekerij in Nijverdal (1920). Men eiste daar wel een getuigschrift en zo ging Jan eerst naar de Suikerfabriek terug en kreeg aldaar het briefje, wat hem een nieuwe baan opleverde. Toen hij de eerste keer in zijn envelop keek, wat zijn verdiensten waren, zat er twee keer zoveel in als wat hij bij zijn vorige baas verdiende. Jan is blijven werken in Nijverdal

Everdina bouwden een nieuw huis op de plaats waar nu de huidige woning nog staat.

Het huis werd gebouwd door Te Kiefte en kostte 2700 gulden. Er was 3 bunder grond bij, wat vader Gerrit Willem van Evert Willem Immink gekocht had. Later bleek dat de aankoop van de grond niet beschreven was. Jan betaalde alleen rente en heeft toen maar gauw het laten beschrijven.

Toen Jan uit dienst kwam, ging hij eerst melkwagen rij-

Briefkaart van Jan op 17-1-1917

1924

De Heer J. W. de Groen Hebel
aan J. te Kieft Lancelo

1 sept 10	80 Labijs Dykerhof	f	64 00
	13000 nette steen		224 25
	tekening en ontzage		3 50
	8000 hard gramine		104 00
	5000 klein kers		120 00
	3 bos latten $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$ v.		3 60
	2 pak draadnagels		2 00
	26 koud draadankers		2 00
	132 v. gr. $2\frac{1}{2}$ x 6 b. b. t. k. b. g.		22 25
	144 v. B. ste. $4\frac{1}{2}$ binn. v.		18 00
	8 eiken onderdorpels		6 00
	20 schloven kers		30 00
	8/15 $\frac{1}{2}$ $2\frac{1}{4}$ v. juffers		61 00
	5 yser-balken $12\frac{1}{2}$ lang 210		10 24
	$12\frac{1}{2}$ v. 2 x 4		7 20
	7 opgeblompte deuren		53 60
	$5\frac{1}{4}$ v. $2\frac{1}{2}$ x 6		9 80
	$6\frac{1}{4}$ v. $2\frac{1}{2}$ x $4\frac{1}{2}$		12 24
	$14\frac{1}{2}$ v. 2 x 4		10 64
	$2\frac{1}{10}$ $2\frac{1}{4}$ v. $2\frac{1}{2}$ x $6\frac{1}{2}$		13 44
	7 yser-stalromen		14 60
	2 balken 4 stappen 8 Corbeels		28 00
	2 stel bovenplaten		21 00
	7 yser-ijzer-ijzer-ijzer-ijzer		20 00

Deel van de nota voor het bouwen van de boerderij
door aannemer J. te Kieft.

De oorspronkelijke nota bestaat uit vijf bladzijden met ook arbeids-
uren van Dieks, Jan, Berends, Blekkenhorst, Stegeman en Harm

tot hij (in 1957 op 65jarige leeftijd) met pensioen ging.

Zijn beroep in de Stoombleekerij was machinedrijver.

Als Jan op zijn werk was, verzorgde Everdina de 5 koeien.

Jan ging eerst op de fiets naar Nijverdal. Later kocht hij een Indian (motor). Handig was hij zeker, want zomers ging de machine soms volledig uit elkaar om een schoonmaakbeurt te krijgen. Zijn grootste hobby was de jacht. Het leverde tevens nog wat op en menig keer werd dan ook gezegd: “als we de jacht niet hadden, dan konden we het wel vergeten”.

De patrijzenjacht verhuurde Jan jaarlijks aan de “heren uit Twente” o.a. Stork en Van Voorst tot Voorst. Van deze laatste man is bekend dat hij eens zei: de boeren uit Lemele hebben het geld in de sloten zitten. Hij bedoelde, dat de boeren de sloten niet schoonmaakten. (Had hij misschien een keer bij het slootje springen een nat pak gehaald?)

Uit het huwelijk van Jan en Everdina werden 2 dochters geboren:

- Martina Gerritdina (roepnaam Mina) * 29-11-1917

Vlnr: H.Nijzink, J. van Oene, J.Vloedgraven en J. Poortman

- Gerritje

(roepnaam Gerri-
gie) * 01-

06-1922

(getrouwd met onderduiker Anton Vink).

Mina trouwde op 25-09-1940 met Albert Warmelink.

Albert kwam uit Giethmen (van de Oude Hammerweg). Het jonge paar trouwde in bij de ouders van Mina en het huis werd niet ver-

bouwd. Albert werkte als boerenknecht bij Van der Linde. Veel van zijn eerste werkzaamheden bestonden uit helpen bij het dorsen. Omdat de oorlogsjaren gaande waren, leverden die veel spanning op. Vaak werd geprobeerd om de controleurs, die toezicht hielden bij het dorsen, om de tuin te leiden. Zodoende kon er graan achtergehouden worden om de vele extra monden (o.a. de onderduikers) te voeden.

Vlnr: Jan Vloedgraven, Hendrik Warmelink, Albert Warmelink, Mina Vloedgraven, Evertina Vloedgraven-Bouwhuis en Gerriedina Warmelink-van der Linde

Albert weet nog dat op een keer bij het dorsen bij Kooi-jan – die schapen had – de controleurs ook de schapen wilden tellen. De telling werd echter door de dorsploeg gesaboteerd –

schapen zijn niet altijd mak en gemakkelijk te houden! - zodat de controle op niets uitliep. De oorlogsjaren verliepen zeker hectisch in het Glint en vele onderduikers werden door Mina en Albert geholpen. De verhalen staan opgetekend in het boek over WO II van 't Lemels Arfgoed.

Jan en Everdina bouwden in 1950 een huis aan Glintweg 1 en verhuisden daar naar toe. De vergunning voor dit huis werd mogelijk gemaakt door Albert Jan Immink, mede omdat het paar tijdelijk woonde bij Immink. Jan was zijn tijd ver vooruit want hij had al een particulier chauffeur. Wel uit nood geboren want hij had alleen maar een motorrijbewijs en geen autorijbewijs. Zodoende reed Roelof van Wippe zijn VW als ze op pad gingen.

Mina en Albert runden samen de boerderij. Verdeeld over een drietal schuren zaten 1500 kuikens. Na 6 weken verhuisden deze naar de koloniehokken, die in het land stonden. Waren ze tegen de leg, dan verhuisden ze naar de schuur op de Belt. De kippen legden –voor die tijd – gouden eieren. De broedeieren gingen voor een kwartje per stuk naar de broederij. Toen het later met de kippen minder ging, werden varkens gemest op contractbasis. In 1965 is Albert ermee gestopt vanwege afnemende gezondheid. De schuur werd gesaneerd en hij kreeg als nieuwe bestemming caravanstalling (tot op de dag van vandaag). Soms kwamen ook kleinkinderen van de familie op bezoek. Albert weet nog dat Jan Vloedgraven een mooie radio had en die kinderen

zagen en hoorden voor het eerst een stem uit een kastje komen. Ze schrokken enorm van die blikken stem! Tante Tonia reageerde daarop met: “Loat die man er mar uut kom, ik zal em een watjekouw verkoopen dat e veur de Pinkstern niet meer bolt!”

Mina en Albert kregen 7 kinderen: Dinie (1941), Henk (1943), Jannie (1947), Gerda (1948), Bert (1952), Greet (1954), Jan (1958).

De woning werd in 1965 verbouwd toen dochter Gerda bij hen in kwam wonen. Tot voor kort woonden Mina en Albert nog –samen met dochter Gerda –

*Albert en Mina Warmelink-Vloedgraven
65 jaar getrouwd in 2005*

tevreden in hun huis aan de Glintweg. Helaas nam in november 2007 de gezondheid van Mina af en werd ze opgenomen in verpleeghuis de Hartkamp in Raalte. Ook Albert vergezelde haar daar naar toe.

*Hendrik van
Luinen/Adri Pouw*

Oude ambachten en werktuigen.

In de afgelopen periode hebben we weer interessante materialen mogen ontvangen, waarvoor natuurlijk onze hartelijke dank.

- hooihark	- Warmelink
- juk	- Bolink
- bandrecorder en documenten	- J. Stoevelaaraar
- zicht, wetstenen, kleding	- H.J. Boezelman
- baskule, voermanskistje, haamzadel	- G. Schuurman
- boeken	- Bibliotheek
- gehaktmachine en toebehoren	- Klein Horsman

Naar aanleiding van de hierboven genoemde gehakt-, vlees-, of worstmachine van Mevr. D. Klein Horsman, Hellendoornseweg, zullen we bij u proberen –tenminste bij de ouderen onder ons- de sfeer van weleer, behorende bij de huisslachten op de boerderijen weer naar boven te halen.

Novembermaand, slachtmaand.

De Novembermaand was voorheen het moment in het jaar om de vleesvoorraad voor de winter weer aan te vullen. Een varken had dan een eenmalige ontmoeting met de (huis)slager voordat ze op de ladder terecht kwam. Indien er een pink (koe) werd geslacht werd deze vaak op de deel aan de balken gehangen, dit vanwege de grotere lengte van de koe. Een heel ritueel van het maken van worst, balkenbrij, nagelhout, hoofdkaas, rolpens, zijden spekken, pekelen en zouten volgde op de slacht. Hierbij bleef niets van het varken of koe ongebruikt. “Alles voelde na die drukke dagen vettig aan” weet Dina zich nog te herinneren.

Geen diepvries, geen koelkast, geen supermarkt om de hoek. In het begin van de vorige eeuw was het een behoorlijke opgave om op het platteland een goede wintervoorraad aan te leggen. De Keulse pot, de pekeltou, de weckfles, zuren, zouten en drogen waren de enige mogelijkheden die de boer en boerin ter beschikking hadden. Ze moesten zorgen voor heel wat voedsel in de kelder, want in de wintermaanden was er moeilijk wat te krijgen. In die hele zelfvoorziening nam de huisslacht en het bewaren van vlees en vleesproducten een zeer belangrijke plaats in. Tot de jaren vijftig, zestig heeft het zelf slachten en vlees verwerken standgehouden. Tot de diepvries kwam en “det was een hele uitkomst” volgens Dina Klein Horsman. ‘Wie slacht’n

G.J. Klein Horsman met Albert Jan Bennink (Koers Hendrik) en de moeder van Albert Jan.

(Foto is gemaakt bij de familie Bennink aan de Korteveldeweg.)

in November meestal een pinke en in februari een varken. Gerrit Jan deed alles zelf, eerst nog wel samen met z'n vader 'Gerard en Gerrit van de (vege winkel) Kèmpé maar later vaak alles alleen. De pinke hung de hele dag op de delle an 'n balk'n, terwijl de koeien d'r vlak naast stonden. Er werd nog wel een wit laken omheen geknoopt maar toch, ik denk dat dit nu niet meer zou kunnen. Wie begunn'n 's morgens al um vijf uur. Met 'n slagpen (pistoolvorm) werd de koe gedood en onmiddellijk estokken. Met de koekepan werd het bloed opgevangen. Dit moest eerst wel goed worden geoerd totdat het was afgekoeld. Anders kreej allemoal stolsels. 't Vel werd er met de biele af ehouw'n. Eerst een klein stukkie met het mes wat dan strak op een stok werd gerold. Door de huid strak te houden met het oprollen op de stok kon met de bijl het vel er als het ware worden afgekloofd. De huid werd verkocht. Als de koe eenmaal hing moest deze eerst afkoelen, afsterven. Ondertussen kon er die dag al wel worden begonnen met het schoonmaken van de darmen. De darmen werden binnenste buiten gekeerd en schoon geschraapt met 'n lepel. Een smerig karwei-

tje, maar tja, waar moest je anders de worst mee maken. Kunst darmen waren er toen nog niet. Ook de pens werd binnenste buiten gekeerd en schoongemaakt met kalk. Hiervan werden later zakjes genaaid om rolpens van te maken. Rolpens bestond uit vlees, kopvlees, hart en nieren. Dit werd gekookt en in de penszakken gedaan. De penszakken verdwenen in de Keulse pot, gevuld met azijn. Voordat de rolpens werd gegeten werd deze na het zuren opnieuw gekookt en met penszak en al in plakken gesneden en gegeten. Dit was een fijn stukkie vleis, speciaal de pens (soort wit vlees) werd een knapperige butenkaante.

”Werd ook de tong in rolpens werd verwerkt?”. “Nee, bij gek, det was wel ’t fijnste en duurste vleis van de koe. Gekookte tong was lekker op het brood, ‘n bettie mostert erop, h’m lekker. Tong kost noe geleuf ik wel € 12 de kilo.” Hoofdkaas werd gemaakt van vlees van en uit de kop. De kop ging hiervoor eerst in stukken in de kookpot. Het hoofd vlees werd in het zuur of in het zout in de keulse pot samengeperst tot hoofdkaas.

De koe was ’s avonds voldoende afgekoeld om verder te worden verwerkt, afslachten genaamd. Dezelfde avond werden ook de naaste burens uitgenodigd op de slachtvisite. Het vlees werd gekeurd en de fles kwam op tafel. De hierop volgende dagen waren drukke dagen. Het ging erom zoveel mogelijk spek, ham en ribben van het dier te halen. De rest, waaronder het beste vlees, was bestemd voor de worst. Dat werd op een hakblok in fijne stukjes gehakt. Later werd dit met een gehakmolen gedaan, (‘Met’ draaien). Daarna het in de darmen geperst met een worsthoortje. Een soort trechter waarop de darm werd gestroopt. Via het hoortje werd het vlees met de duimen in de worst geperst. Maar eerst moet de ’t Met’ nog worden gekruid met zout, witte peper en groes. Als de worst klaar was dan werd deze vaak aan de zolder in de kamer boven de kachel gehangen. Op de grond werden meestal plastic en kranten gelegd omdat er vocht en vet uit lekte. Uit een meterslange darm kon je wel 50 worsten halen. Niet elke boerderij had een eigen gehakmachine. De fam. Kleinhorstman deelde deze machine met de familie Stoevelaar. “Hendrikje van Spieker (Heuver) uut de Meu ging met haar gehakmolen de hele buurt af om worsten te maken.”

Het vlees ging meestal gekookt in het zout in de vleeston of in de weckfles. Weckflessen moesten hierna regelmatig worden gecontroleerd of er ééntje open was gegaan. Dit kon je controleren door aan het deksel te voelen of deze nog vacuüm vastzat. Aan al dat bewaren

zat een groot nadeel. Zonder dat het vlees bedierf ging het in smaak achteruit of het werd vies van smaak. Vlees en spek uit de pekeltou werd vaak ranzig, veel te zout, of begon sterk te ruiken. Boerenfamilies gruwelden als ze gelig vet spek zagen waar een ranzige smaak aan zat. Het moest wit zijn. Boeren hebben wel eens heel, heel beroerd gegeten, want een boer die gooit dat niet weg. Die zegt “ ’t Is niet lekker, maar ik eet ’t toch op”.

Op ziekenbezoek bij Jan Aitink, Hallinkskaamp – herstellende van een openhartoperatie- leverde de volgende informatie op. “Op de kleinere boerderijen werden bijna nooit koeien eslacht. Men was al bliej dat ze ’n varkentje over hadd’n. ’t Varken werd altied wel extra gevoerd met aardappelen, gerste- of roggemaal, maispap of zuute melk. Ook de restjes van ’t etten gingen naor dit varken toe. Speciaal van zuute melk kreej mooi fijn spek. Het was de bedoeling dat an het varken goed veel spek kwam. Aj ’n ‘stienties’ (baksteen dikte) spek had’n, dan haj een best varken met goed dik spek.

Soms werd er in februari nog een keertje een varken geslacht, indien het vlees alweer bijna op was. Koeien werden alleen bij de grotere boeren geslacht. Vooral ’t nagelholt (gedroogde achterbout van de koe) was hierbij een fijn stukkie vleis wat zich lang niet iederiene kon veroorloven”. Van het varken werden spekken, ham, ribben en worst gemaakt. Van de losgetrokken reuzelstukken werd het vet gebruikt voor op brood of bij het braden van spek of vlees. Reuzel werd ook wel in stukjes gesneden en tot ‘kaagjes’ uitgebakken en gegeten op brood. Ook specifieke gerechten maken als hoofdkas, balkenbrij, leverworst, bloedworst en bloedkoek behoorde tot slachtwerkzaamheden. “Bloedkoeke was vaak wat groffer van structuur duur ’t gebroekte roggemaal.” Anekdote van Jan: “’n Dominee kwam ok wel is met etten. Met z’n all’n um de panne met bloedkoeke. Kreeg hij opeens een wat groot stuk in de mond en kreeg dit niet doorgeslikt. Waarop de boer zei “O, gooi mar terugge, det stuk heb ik ok al drie keer in de mond ehad”. “Ast woar is, ist mooi, voegt Jan er lachend aan toe.

De slaggers trokken van boerderij naar boerderij om hun werk te verrichten. In Lemele waren G. van Driessen, Vlaskamp (onderduiker uit Schanebroek), Gerard Kleinhorsman (Garrard vd Kempe), Jans Kampman en Jans de Lange al of niet bevoegd actief als huisslager. Maar ook veeverloskundige Schoemaker stond zijn mannetje als de nood aan de man kwam. Daar lag de schoongeboende ladder al klaar op het erf, waar het karwei zich zou afspelen. Even verderop lag schoon stro om het varken na de doodslag –bijl of later slagpen- met

kokend water uit de kookpot de haren van het dier te schrobben. Maar eerst werden bij het varken de poten stevig aan elkaar geknoopt. Op de goede afloop werd overigens dikwijls eerst alvast een borrel gedronken. Na de doodslag volgde snel het doorsnijden van de hals en het eruit gutschende bloed werd haastig in emmers opgevangen. Het lijkt of het allemaal een fluitje van een cent was, maar in de praktijk ging het vaak helemaal niet zo gemakkelijk. Het gegil van het varken was dikwijls in de wijde omtrek te horen.

De worsten, hammen en spek aan de zoldering waren in zekere zin ook pronkstukken. De boerenfamilie kon laten zien en proeven dat ze veel en goed vlees in huis hadden. Bij een buurtvisite in onze omgeving eindigde het bezoek steevast in het drinken van koffie met brood en een stuk worst of ham van de zolder. Zodat de visite met de beste indruk de boerderij verlaten kon. Om de worsten van de zolder te kunnen halen was een speciale ‘gaffel’ gemaakt. Hiermee konden de worsten van de zolder worden gelicht en omlaag worden gehaald. Tot in de jaren vijftig bleef de huisslacht zonder keuring intact. De laatste huisslachten vonden plaats in 1968.

Gerrit en Gerrit Jan.

Met dank aan Mevr. Dina Klein Horstman en Jan en Dina Aitink.

Van wie bin ie d'r iene?

Bij het zoeken naar de voorouders van Mina Vloedgraven kom ik helaas niet zo heel ver. Hermannes Vloedgraven en Antonia Brinkhuis moeten zo rond 1840 getrouwd zijn, maar er is geen trouwakte te vinden. Het is mogelijk overgeslagen bij het digitali-

seren van de trouwakten.

Ik begin dus maar met die twee als ouders van:

I

- Jansje Vloedgraven * 1851 te Heino
Zij trouwt op 29-1-1880 met Jan Willem Klein Nulend,
zoon van Albert Klein Nulend en Aaltje Scheperboer
- **Gerrit Willem Vloedgraven zie II**
- Gerrit Jan Vloedgraven * 1843 te Heino
Hij trouwt op 17-2-1882 te Ambt Delden met de
weduwe Ida Petronella Bertholet,
dochter van Jacob Bertholet en Hendrika van den Siglenhorst

II

- Gerrit Willem Vloedgraven * 30-10-1852 te Heino
+ 7-3-1928 te Lemele
Hij trouwt op 31-8-1876 in Raalte met
- Martina Hartkamp * 1851 te Raalte
+ 31-3-1929 te Lemele
Zij is een dochter van Gerrit Jan Hartkamp * 1810 en Jennechien
Bos * 1813. Getrouwd op 22-9-1836 te Raalte.
Gerrit Jan Hartkamp was weer een zoon van Jannes Hartkamp
en Maria Brinkman.

Kinderen uit dit huwelijk zijn:

- Antonia Vloedgraven * 1877 te Raalte
Getrouwd te Raalte met Hendrik Jan Brinkman
- Gerrit Jan Vloedgraven * 1879 te Raalte
Getrouwd te Ambt Ommen met Gerrigjen Jonink
- Hermannus Vloedgraven * 15-7-1882 te Raalte
Getrouwd te Coevorden met Zwaantje Groote
- Herman Vloedgraven * 1889 te Ambt Ommen
Getrouwd te Den Ham met Gerridina Veneberg
- **Jan Vloedgraven zie III**

Gerrit Willem en Martina zijn tussen 1882 en 1889 naar Lemele verhuisd, op te maken uit de geboortedata van twee kinderen.

III

- Jan Vloedgraven * 1892 te Ambt Ommen
Getrouwd op 29-6-1917 te Ambt Ommen met
- Everdina Bouwhuis * 1896 te Den Ham
Zij was een dochter van Gerrit Bouwhuis en Gerritdina Gezina Daalwijk

Uit dit huwelijk werden twee dochters geboren:

- **Martina Gerzina Vloedgraven zie IV**
- Gerritje * 01-06-1922
Getrouwd met onderduiker Anton Vink

IV

- Martina Gerzina * 29-11-1917 te Lemele
Getrouwd op 25-9-1940 te Ambt Ommen met
- Albert Warmelink * 21-6-1915 te Giethmen,
zoon van Hendrik Warmelink en Gerridina van der Linde

Uit dit huwelijk zijn zeven kinderen geboren:

- Dinie * 1941
- Henk * 1943
- Jannie * 1947
- Gerda * 1948
- Bert * 1952
- Greet * 1954
- Jan * 1958

De naam Vloedgraven komt in Overijssel veel voor. In Genlias komt die naam al 446 keer voor in huwelijken en overlijdensakten.

De meeste in de omgeving van Raalte en Heino, maar ook Dalfsen, Hellendoorn en Staphorst.

Ik hoop nog een keer terug te kunnen komen op deze genealogie als het huwelijk van Hermannus en Antonia gevonden is.

Dick Vos

Maten en gewichten in vroeger tijd

Onderstaand stukje kregen we toegestuurd door Seine Seigers uit Spijkenisse en het leek ons wel aardig om dit eens te publiceren.

In het boek “Het kerkdorp Hellendoorn in vroeger eeuwen” door A. Pontsteen besteedt hij een hoofdstuk aan “De Waartallen”. Volgens mij heeft dit vroeger in Lemele e.o. ook gespeeld. Een Goedsheer of Erfgenaam was de eigenaar van een erf, dat een hele "waar " of " wa-re" bezat, een erf moest minstens vier morgen grond bezitten om deze benaming te voeren. Waar het mij om ging, hoe groot is zo'n stuk grond? Ik heb dit uitgezocht: een morgen grond is een oppervlakte, die men in een morgen(ochtend) kan ploegen, uit het boek van Dr. J.ter Pelkwijk (1768-1834), in het leven gedeputeerde van de provincie Overijssel over de jaren 1814-1934, getiteld “Handleiding voor de herleiding der oude, in de provincie Overijssel gebruikelijke, maten en gewichten tot metrieke of nieuwe Nederlandsche en omgekeerd..?” Op pagina 20 wordt een "Zallandsche morgen" vermeld als zijnde een oppervlakte van 1,23132332 bunder (ha) dus 1,23 ha. Volgens "de Dikke van Dale" zijn er nog meer oppervlakte maten:

1 Rijnlandse morgen = 0,85 ha, 1 Gelderse morgen = 0,318 ha, 1 Bildtse morgen = 0,92 ha. Volgens mijn mening (ik ben geen landbouwer) hebben die verschillende oppervlaktematn te maken met de soort grond, kleigrond is zwaarder te ploegen dan zandgrond. Waar ik ook van opkeek dat een Marke zoveel woeste grond in bezit had, dit om de landbouwgrond wat vruchtbaarder te maken, voor 1 ha landbouwgrond had men 15 tot 18 ha heidegrond nodig(plaggen). Er zal op de Lemelerberg e.o. ook wel heel wat zijn afgeplagd. Misschien wel leuk om dit te weten of eventueel te vermelden in “ t Lemels Arfgoed”

Met vriendelijke groeten,

Seine Seigers

Boerenkool en konijnen.

De eerste vorst is weer over de boerenkool gegaan en menigeen zal reeds boerenkool met worst en spek geproefd hebben. Helaas zijn ook andere kapers op de kust voor de soms zo malse boerenkool. Broer konijn is een van die liefhebbers. In onze tuin hadden we jaren terug de plantjes al prachtig boven de grond staan. Teleurgesteld waren we toen op een morgen bleek, dat er maar korte stompjes van de plantjes boven de grond over waren. Broer konijn had kennelijk ook de lucht van de boerenkool gekregen en de smaak was blijkbaar fantastisch. Wat te doen om deze concurrent de baas te worden? Een tuinminnende oom wist de oplossing: plaats om elk perk een oude schoen en de konijnen blijven van de kostbare groente af. Een wat vreemde oplossing, maar baat het niet dan schaadt het ook niet. Oude schoenen bij elkaar gezocht en geplaatst op verschillende plekken in de moestuin. En bijna niet te geloven: sinds die oplossing blijven de konijnen van de voor hen lekkere groente af. Ze racen door de bloementuin maar de groentetuin wordt angstvallig gemeden. De schoenen werpen hun vruchten af, wat zeker niet alleen door de geur komt, want de meeste schoenen gebruiken we al jaren in de tuin! Vanaf dat moment zul je dus ook alle afgedragen voetbalschoenen, leren schoenen, etc. bij ons in de tuin vinden! En voor wie het niet geloven wil .....

Adri Pouw

Dree rooie bloedkraaln

Deur Annie Slots

Op et kaempie bouwt de boer zien äkker in stöarige gaank
Stöppelknoln mut in de grond; de dag is nog laank
Roggegasn mosn wiekn, bint langs de kaante daele ezet
Um wieder an te dreung, et weer veul niet zo bärre met
Vore noa vore wödt stöppellaand glanzend zwat umme eleg.

De jonge boer en 't peerd begriep mekae; könt met 't wark oaverweg

De ploogliene slok um de scholders; de boer weet wat e dut

An de ploog beide haande; 't peerd bouwt vedan, weet wat e mut

Elke vore trekt op d'äkker een keersrecht spoor

Mangs is et loopn deur de vore bes wel zwoar

Mar de veugelties kwinkeleert et hoogste lied

En de boer neuriet spontaan een deuntie, ok hé geniet

Want niks kan zien goeie humeur vandaege beletn

Al weet e dat e nog heel wat wark mut verzetn.

't Bouwlaand mut tweemaal wödn e egt; de boer is daarop veurbereid

Onderdoems ok knoln tussen doem en vingers uut et zeivat ezeid

't Is ech vakwärk net as die mooie rechte voorn

Verdeenste van boer en peerd; al zal et zelf nooit vekloarn.

I nens zot de boer wat glinstern op et umgebouwde laand

Hé bukt zich um 't op te gaern; holt et in zien haand

't Bint dree rooie bloedkraaln; een stukkie van een snoer?

Mooi in de vläkkies eslepn, zol 't ech wean dech de boer

't Zit met wat roest an mekae, wie hef dat toch veslaeterd?

De boer weet det e vedan mut, aans wödt 't weer zo'n laeterd

Toch blif e der an denkn onder et bouwen deur

Et löt em niet lös ok al krig e gien geheur

't Was wel een heel biezundre vondst in det roggelaand

Hé stopn et 's oamds leefdevol in dochters kleine kinderhaand

Deerntie was der zo blie met; koestern et kleinood joarnlaank

Gunk der toen met noa'n juwelier in verwachtingsvolle gaank

Die konstateern ech bloedkoraal, wat heur blie verrasn

*Leut der een hanger van maekn; verwärkn det in 'n snoer wat doorbie
pasn.*

Et is heel lange elene, wel meer dan zestig joar

Nooit golfte der meer rogge op det hoge kaempie doar

Noe is 't allenig mais wat op det bouwlaand stiet

Die boer det was mien vae, mar die dag verget 'k mien hele leam niet

Rosie bloedkoraal op 'n stea waar gieniene et zuukn zol

't Draeg et snoer met leefde, 't is veur mie zo weerdevol.

Colofon:

Bestuur Stichting 't Lemels Arfgoed

M. Wilts, Korteveldsweg 2, 8148 RE Lemele voorzitter

A. Pouw, Glintweg 1, 8148 RM Lemele secretaris

D. Vos, Huusminkstg 1, 8148 PR Lemele penningmeester

Mevr. B. Manenschijn, Maanweg 2, 8148 RV Lemele lid

B. Duerink, Lemelerweg 41, 8148 PB Lemele lid

Bankrelatie: Rabobank Ommen - Rek.nr. 34.89.36.877

Kontaktpersonen werkgroepen:

Geschiedenis van winkels en bedrijven:

Bert Duerink, tel.: 331216

Boerderij, straat- en veldnamen onderzoek

Adri Pouw, tel.: 331455

Samenhang families/voorouderonderzoek

Dick Vos, tel.: 331729

Klederdracht:

Bertha Manenschijn, tel.: 331363

Oude ambachten en werktuigen:

Gerrit Jan Hallink, tel.: 331774

E-mailadres: lemelsarfgoed@hetnet.nl

Website: www.lemelsarfgoed.nl

Vormgeving en eindredactie: Dick Vos

Het tijdschrift "t Lemels Arfgoed" verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement (donateur) wordt geacht aan het begin van het jaar te zijn ingegaan en kost voor inwoners van Lemele minimaal € 6,- en voor belangstellenden buiten Lemele minimaal € 9,00 in verband met portokosten.

Bij betaling door overschrijving bij "Mededelingen" adres en woonplaats vermelden omdat op de rekeningafschriften alleen de naam wordt vermeld. Voor machtigingen kunt u contact opnemen met de penningmeester.

Overname van artikelen alleen na toestemming van de auteur.